

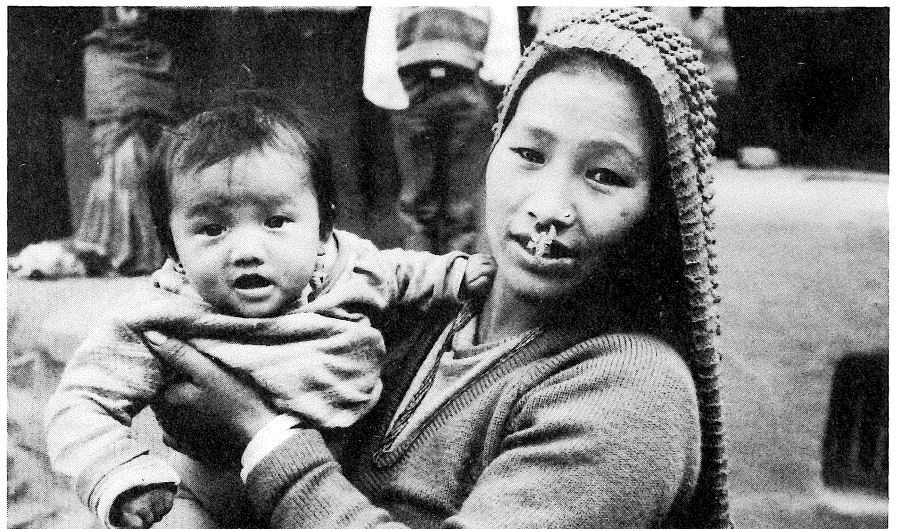
NOMINAAL HINDUÏSME

HET SCHEPPINGSVERHAAL OP Z'N LIMBU'S

door George van Driem

Hoewel niet gesproken in een groot taalgebied is het Limbu waard bestudeerd te worden door een onderzoeker aan de Universiteit van Leiden. George van Driem is de enige niet-Limbu ter wereld die vloeiend Limbu spreekt en hij had zo toegang tot veel Geheime Vertellingen. Een geestrijke ervaring.

foto's' George van Driem

In den beginne was er absoluut niets. Er was helemaal maar dan ook helemaal niets. Dus was er boven alleen maar de lucht en beneden alleen maar het water. De god van smetteloze geest Tataren begon na te denken. Toen begon hij het water te karnen, naar links met de maankarnstok en naar rechts met de zonnekarnstok. En toen gebeurde het terwijl hij karnde en beurtelings aan de maanstreng en aan de zonnestreng trok, dat er links maanschuim uit het water opspatte toen hij aan de maanstreng trok en dat er rechts zonnescuim opspatte toen hij aan de zonnestreng trok. Er kwam heel veel schuim. En in die tijd lang geleden terwijl hij karnde, begon dit stijf te staan. En zo ontstond het

land. En het schuim dat stijf omhoog bleef staan werd toen de bergketens. En zo ontstonden de bergketens. Maar omdat de belichaamde mens, in staat tot het beleven van gewaarwordingen ontbrak, misstond dit de aarde. Dus toen ging de Hangstaart-langstaart-god naar Tataren, de god van smetteloze geest, om vragen te stellen en inlichtingen in te winnen. En toen zei Tataren, de god van smetteloze geest, tegen de Hangstaart-langstaart-god: "Vermeng goud met zilver en schep de beeltenis van de mens, en kom dan terug." En toen vermengde hij goud met zilver en schiep de beeltenis van de belichaamde mens, in staat tot het beleven van gewaarwordingen. En hij blies hem

adem en levenskracht in. En toen begon hij tot hem te roepen. En zei "hoe-hoe" en hij zei "ha-ha" maar de mens sprak niet terug. Toen ging hij terug naar de god van smetteloze geest Tataren om vragen te stellen en inlichtingen in te winnen. Hij zei tegen hem: "Ik heb goud met zilver vermengd en de belichaamde mens geschapen. En toen zei ik hoe-hoe en ha-ha en blies hem adem en levenskracht in, maar hij sprak niet. Wat moet ik nu doen? Ik ben wederom gekomen om vragen te stellen en inlichtingen in te winnen." "In dat geval," zei Tataren, de god van smetteloze geest, "ga heel erg ver naar boven in de richting van Lhasa en breng daarvandaan de as van het riet, en ga

heel erg ver naar beneden in het oosten naar waar de zon opgaat en waar vele goden wonen, en haal daar kippestront vandaan. Kneed dit samen tot de beeltenis van de belichaamde mens, in staat tot het beleven van gewaarwordingen. En roep hem dan toe!" En hij stuurde hem weg.

En toen schiep hij de beeltenis van de belichaamde mens in staat tot het beleven van gewaarwordingen, zoals hem werd opgedragen. En toen zei hij "hoe-hoe" tegen hem en toen zei hij "ha-ha" tegen hem. En toen hij "hoe-hoe" zei, antwoorde hij met "hoe". En toen hij "ha-ha" zei, antwoorde hij met "ha". En toen riep de Hangstaart-langstaart god ontsteld uit, "O, zit dat zo?! Toen ik goud met zilver vermengde en jou tot mens schiep en tot je riep, sprak je niet. Maar toen ik je uit as en kippestront vormde en daaruit de beeltenis van de belichaamde mens, in staat tot het beleven van gewaarwordingen, schiep en tot je riep, sprak je wel! Jou vervloek ik!"

Na het reciteren van deze scheppingsmythe legt *Netra Bahadur Panyangu Limbu* mij uit, "Omdat wij destijds door de Hangstaart-langstaart god werden vervloekt zijn wij thans nog steeds sterfelijk."

Dan stroopt de oude *Netra Bahadur* zijn mouw omhoog en krabbelt aan zijn onderarm, waarbij dode epitheelcellen en voornamelijk vuil loskomen. Dit houdt hij enige tijd vol totdat hij een klein balletje grijze smurrie bijeen heeft geschaapt. "Kijk 'ns," zegt hij. "Wij bestaan nog steeds uit as en kippestront." Hierbij moet ik meteen denken aan het "en tot as zult gij wederkeren" van mijn roomse opvoeding. Sterfelijkheid is kennelijk een motief dat aanspreekt.

De meeste religies beloven de gelovige dan ook onsterfelijkheid in een gelukkig hiernamaals mits hij een of andere gedragscode naleeft, al hebben de Hindu's en Buddhisten meer incarnaties de tijd om *Moksha* of *Nirvana* te bereiken dan de Christenen die maar één keer geïncarneerd worden. Maar de Limbu's van Oost-Nepal zijn geen Hindu's noch Buddhisten en zij worden ook maar één keer geïncarneerd. Deze bewering mag wel vreemd klinken en zeker zouden de meeste Limbu's haar bestrijden, maar Limbu's zijn, zoals zovele in Nepal wonende volkeren, geen echte Hindu's.

EDICT

De codex van de Newari koning *Jayasthiti Malla* uit het einde van de veertiende eeuw was een vroege poging om de vorm van het kastenstelsel in Nepal vast te leggen in gedetailleerde wetgeving. De geldigheid van deze wet-

geving bleef echter tot de vallei van Kathmandu beperkt. In V.S. 1825 (1769 in onze jaartelling) werden door *Prithvi Narayan Shah*, de eerste koning van een verenigd Nepal, verscheidene edicten uitgevaardigd, waarin de meeste oorspronkelijk niet-Hinduïstische volkeren van Nepal min of meer tot Hindu werden verklaard en werden opgenomen in het kastenstelsel.

Vervolgens werd in 1854 door de Muluki Ain van *Jarig Bahadur Rana* de plaats van de verschillende ethnische groepen in het kastenstelsel in Nepal wettelijk vastgelegd. In de tweede helft van de achttiende eeuw begonnen vele volkeren, en dus ook de Limbu's, zich weliswaar Hindu te noemen, maar hierdoor kwamen hun pre-Hinduïstische gebruiken en geloof niet te verdwijnen. Integendeel, de meeste Hindu-goden zijn bij de Limbu's niet of nauwelijks bekend. Als je bijvoorbeeld aan een Limbu op het platteland vraagt wie *Ganesh* of *Lakshmi* zijn dan krijg je te horen dat dit *peni mangha* ofwel Nepali goden zijn. Bepaalde Hindu-goden werden wel opgenomen in het animistische pantheon van de Limbu's doordat deze werden gelijkgesteld met een bekende inheemse god of godin. Zo worden beide *Shiva* en *Vishnu* gezien als de Arische ofwel Nepalese verschijningsvormen van de Limbu-god *Thebba-sammang*. *Thebba-sammang* is de grootvader-god en hoogste huishoudelijke god in het inheemse Limbu-pantheon, maar als huishoudelijke god is hij nog altijd ondergeschikt aan de universele of oergoden van het pantheon.

Eenzijds kent het Limbu-pantheon zo'n tien huishoudelijke goden en godinnen die (evenals de Russische *domovoj*) in ieder huishouden en dorp aanwezig zijn ofschoon ze meestal onzichtbaar blijven. Anderzijds zijn er universele ofwel oergoden en -godinnen die veel grandiozer en grootser zijn dan de huishoudelijke goden. Hiernaast kennen de Limbu's een tiental woud-, veld- en watergodheden en een reeks paranormale verschijningsvormen van gestorven mensen.

De huishoudelijke, woud-, veld- en watergoden dienen ook als verklaring voor allerhande mogelijke ziektes en ongevallen. Een boos gemaakte god of godin is een ziekteverwekker en een klopgesest. Veel grilliger zijn de paranormale verschijningsvormen van gestorven mensen.

Als je 's avonds laat met je tonnetje vol gierstebier bij het vuur zit, dan komen de verhalen over spoken en na enige tijd voel je een druk op je blaas maar je wil niet echt graag buiten het donker in. In Limbuwan staan er namelijk *sogha's*, *sugup's* en *sisam's* op je te wachten als je 's avonds of 's nachts naar buiten gaat

en de veiligheid van het *lokkhum* ofwel erf verlaat.

Als iemand zich niet vreselijk heeft misdragen in zijn leven, verlaat zijn *hongsa* of ziel na zijn dood het lichaam door de navel. Dit verklaart ook waarom de steen van een Limbu graf recht boven de navel en niet zoals bij ons boven het hoofd, van het begraven lijk wordt geplaatst. De *hongsa* wordt na het verlaten van het lichaam een *khemma* of goedaardige geest en begeeft deze zich naar *khemma-yangsang*, waar de goedaardige geesten verblijven.

Maar als iemand tijdens zijn leven wreed is geweest, dan wordt hij na zijn dood een *sugup* die ongein uithaalt in plaatsen waar die persoon vaak kwam toen hij nog in leven was. Een mannelijke *sugup* is echter een zeldzaamheid. Veel vaker zijn *sugup's* kwaaië geesten van jong gestorven gehuwde of ongehuwde vrouwen die op een geweldadige wijze om het leven zijn gekomen. Deze vrouwelijke *sugup's* verschijnen nooit in het gezelschap van vrouwen maar zoeken mannengeselschap op. Een derde soort *sugup* is de geest van een jonge Limbu-vrouw die gecremeerd of op onbehoorlijke wijze begraven is. Hierbij komt het "verse bloed" van het beenmerg met lucht in aanraking en uit dit jonge en vruchtbare bloed ontsnapt de *hongsa* of ziel vroegtijdig en op de verkeerde wijze uit het lichaam van de gestorvene en ontkiemt later in de vorm van een kwalijke *sugup*. Al deze *sugup's* kunnen na het overlijden nog lange tijd blijven voortbestaan en zullen òf uiteindelijk vanzelf wegwijnen als al hun levenskracht is uitgeblust òf ze moeten door een *phedangma* of Limbu-tovenaar onschadelijk worden gemaakt ofwel uitgeblust. Gebruikelijk hierbij is dat de *phedangma* het lijk van de *sugup* opgraaft en de beenderen daarvan diep in het woud verbrandt. Dit gebeurt tijdens een speciaal ritueel onder het zingen van toverspreuken.

Een vierde soort *sugup* is de geest van een kind dat is gestorven voor het voltooien van zijn derde levensjaar. Dit soort *sugup* is even kwaadaardig als de overige drie typen maar is daarnaast bijzonder energiek en kan niet worden uitgeblust. De *hongsa* of ziel van een te vroeg gestorven kind is onrijp en kan geen *khemma* worden. Daarom wordt deze een *sugup* en na enige tijd wordt het kind gereïncarneerd in hetzelfde dorp of gebied. Dit is het enige geval van reïncarnatie bij de Limbu's. Lichamen van te vroeg gestorven kinderen worden bij de begrafenis met een stuk steenkool op een bepaalde plaats gemerkt zodat de reïncarnatie van dit kind later kan worden herkend aan de *maklep* ofwel moedervlek die dezelfde vorm heeft en

zich op dezelfde plaats bevindt als het steenkoolmerk.

Minder kwaadaardig dan de *sugup* is de *sogha*. De *sogha* is bleek en veel groter dan de mens. Hij zwerft rond op verlaten plaatsen en kan bijzonder lastig zijn. Een *sogha* is de geest van een man of vrouw die op onnatuurlijke wijze om het leven is gekomen, door verdrinking, door levend te verbranden of door van een berg af te vallen. Hoewel de *sogha* zelf, evenals de *sugup*, ziekte en ongevalen kan veroorzaken is hij hier minder toe geneigd dan de *sugup*. De *sogha* is veeleer een voorbode van iets heel ongunstigs.

Op een dag in de maand *Baisakh* 2040 was *Netra's* tweede geboren zoon *Gram Bahadur* op een verafgelegen terrasakker aan het werk. Plotseling voelde hij zich onwel worden en meteen moest hij overgeven. Hij werd zo ernstig ziek dat hij bijna niet meer bij machte was naar huis terug te keren. Pas later werd bekend dat op datzelfde ogenblik een man vlakbij in de *Tamor*-rivier was verdronken. Het was zijn *sogha* die *Gram Bahadur* "gebeten" had.

SISAM

Een derde veel voorkomende verschijning is de *sisam*. Er worden twee typen *sisam* onderscheiden. Het eerste is wat velen in Nederland "het astraal lichaam" zouden noemen, de verschijning van een persoon die is uitgetreden. Een *sisam* lijkt nogal op de persoon zelf en kan gezien worden terwijl de persoon, of in ieder geval zijn lichaam, door ernstige ziekte in coma verkeert of ligt te ijlen. Dan wordt vaak zijn *sisam* ergens anders waargenomen, in sommige gevallen heel

ver weg. Zo'n *sisam* zal bijvoorbeeld aan het houthakken of wandelen zijn of andere normale bezigheden uitvoeren die de zieke zou beoefenen wanneer hij gezond zou zijn geweest. Het signaleren van iemands *sisam* is dan ook in de meeste gevallen een voorbode van zijn dood.

Het tweede type *sisam* is de permanent uitgetreden *hongsa* van iemand die ergens in afzondering is gestorven. Door alleen en op een voor anderen onbekend ogenblik te sterven treedt de *hongsa* van de gestorvene te vroeg uit zijn lichaam. Dit type *sisam* is zeer eenzaam en bedreefd maar nog zeer vitaal en is daarom ook potentieel bijzonder kwaadaardig, hetgeen de *sisam* van een levende persoon meestal niet is. Het kan ook vrij lang duren voordat een dergelijke *sisam* vanzelf volledig wegwijnt.

Netra's derde zoon *Narayan Prasad* is ooit acuut ziek geworden toen hij langs een bos liep. Later bleek dat op diezelfde dag iemand alleen in dat bos gestorven was, ofschoon zijn lijk pas twee weken later werd ontdekt. Het was de *sisam* van deze man die *Narayan* had gebeten.

Angstaanjagende verhalen over persoonlijke ontmoetingen met spoken en allerhande paranormale verschijningen zijn talrijk en als genre bestendig. De mythes zijn echter een bedreigde soort. Het zijn meestal wat langere verhalen die men uit het hoofd moet leren. Als je op twee verschillende gelegenheden twee verschillende Limbu's dezelfde mythe hoort vertellen zullen deze dan ook vrijwel identiek zijn aan elkaar. De mythen die nog altijd mondeling worden overgeleverd zijn weinig bekend bij niet-Limbu's om de voor de hand

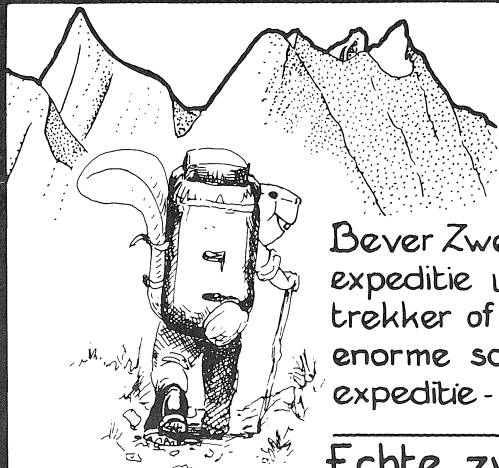
liggende reden dat deze in een met archaïsmen doorspekt Limbu, en niet in het Nepalees, worden geciteerd. Het is ook niet verwonderlijk dat er bij de Limbu's weinig animo bestaat om de Nepalezen in het Nepalees in te lichten over de fijnere aspecten van hun inheemsgeloof, daar door de Nepalezen hierop slechts wordt neergekeken. Zo zullen deze en andere pre-Hinduïstische religies in Nepal grotendeels komen te verdwijnen met het uitsterven van de taal.

De taal van de Limbu's is een taal die tot de Tibeto-Birmaanse taalgroep behoort en daarom genetisch verwant is aan het Tibetaans, Birmees en aan andere in Nepal gesproken talen zoals Gurung, Magar, Thulung, Tamang, Sherpa, Nishang-Té, Manangwa enz. — maar niet, bijvoorbeeld, aan het Nepalees. Het voorbeeld van het Hayu leert ons de toekomst van zo'n taal als het Limbu.

Het Hayu ofwel Vayu was ooit een niet onaanzienlijke taal in centraal Nepal met zijn zwaartepunt in wat tegenwoordig het district *Ramechhap* is. Van de Vayu's, hun taal en hun gebruiken wordt reeds in oude Nepalese kronieken gewag gemaakt. De meeste nog overgebleven sprekers van het Hayu zijn thans bejaarden en deze taal zal dan ook binnen één generatie volkomen zijn uitgestorven. Het Limbu en de meeste andere talen in Nepal wacht hetzelfde lot. Vele Limbu's zijn nu al tweetalig en binnen anderhalve eeuw bestaat deze taal waarschijnlijk niet meer.

BEVER ZWERFSPORT

Bever Zwerfsport rustte de succesvolle Makalu II '85 expeditie uit. Vanzelfsprekend kunnen wij elke Himalaya-trekker of -klimmer van top tot teen uitrusten met onze enorme sortering lichtgewicht kampeer-, bergsport- en expeditie-materialen.

Echte zwervers weten waar ze moeten zijn!

DEN HAAG
Calandplein 4
070-883700

ROTTERDAM
NIEUW ADRES
Adm. de Ruyterweg
010-4134914

UTRECHT
Balijelaan 12
030-896262

ARNHEM
Utrechtsestr. 5
085-421989

Katalogus
op
aanvr.